

Lev s Vygotsky, Çocuklarda Hayal Gücü Sanat (çev. Fırat Ergiz, Roza Yayınevi, 2019) adlı eserinde hayal gücü, gerçeklik, yaratıcılığın mekanizması ve sancıları, ergen yaratıcılığı ve okul çağı çocuklarının sanatsal eylemleri üzerinde durmuştur. Çocuk gelişimi, zihinsel süreçler, deneyimler, eğitim ve sanatsal yaratıcılık arasında ilişkileri incelemiştir. Vygotsky; G. Revesh, Petrova, Tolstoy, Ribot, Buhler gibi araştırmacıların verilerini kullanarak çıkarımda bulunmuştur.

Yaratıcılık; duygu, düşünce ve nesnelere kullanarak üretme eylemidir. Kelimeler, çizgiler, oyun ve nesnelere bu eylemin malzemesini oluşturur.

Çocukluğun farklı dönemlerinde, farklı beceriler geliştirilerek yaratıcılık sürdürülür. İlk çocukluk döneminde çizgi kullanımı ve sözel yetenek bir organizasyon ve kompozisyondan uzaktır fakat bu dönemde karşılaştığımız birbirinden bağımsız söz dizinleri ve çizgi bütünlükleri yaratıcılığın ve sanatsal eylemin altyapısını oluşturur. Psikomotor beceriler, dil gelişimi, beynin yapısı ve daha birçok etken yaratıcılığın şekillenmesinde etkilidir.

Çocuk zihni kullanılan malzemenin (sözcük, çizgi, nesne, oyun) işlenmesi sırasında ayırıştırma ve birleştirme yöntemlerini kullanır. Araştırmacılara göre bu malzeme işleme sırasında çocuk herhangi bir sanatsal yaratıcılık, üretme kaygısı, güzele ulaşma, özgün bir eser üretme düşüncesine sahip değildir. 13-14 yaşına kadar bu faaliyetler, yaratıcılığı/gelişimi destekleyen faaliyetlerdir. Somutlaştırma, ileriki yaşlarda üretilen şeyi organize etme yeteneğini beraberinde getirir. Sanatın ve hayal gücünün olduğu bütün alanlarda genel geçer yargılara varmak olanaksızdır. Kitaptaki veriler 3-17 yaş arasındaki çocukların çalışmaları incelenerek oluşturulmuştur.

Çizimler, okul öncesi çocuğunun sahip olduğu şeyi/zihindekileri ifade etmesi bakımından önemli bir yere sahiptir. Bu yaştaki çocukların kişiliği ile çizimleri arasında içsel bir bağlantı vardır. Okul çağında ise ilgili olanlar hariç çizim bırakılabilir. Sözel yetenek, sözlü ifade, edebiyat yeteneği dediğimiz aşama ise ergenlik dönemine rastlar ve çocuğun somutlaştırma yeteneği ile ilgilidir. Bu aşamada çocuk, insan ve çevreyi tanıma, deneyim kazanma, duygular arasında bağ kurabilme becerilerini elde eder. Ergen yaşlarda yazılı anlatım, konuşma becerisinin gerisindedir.

Dil kurallarına bağılı metinler oluşturma bu geriliğin nedenleri arasındadır. Ergen dđnemde sđzc¼kler, duyguları ve d¼ř¼nceleri ifade etmede ¼ocukluktađi ¼izgilerin yerini alır.

Tiyatro sanatı ¼ocuk yaratıcılığının gelişmesinde ¼nemli bir yere sahiptir. Bunun iki nedeni vardır. Birincisi: ¼ocuđun doğrudan eylemi ger¼ekleřtirmesi, ikincisi: Sanatsal deneyim ile (metin, üslup, sahne, dekor) kişisel deneyimlerin ilişkilendirilmesidir. Tiyatronun sanatsal yaratıcılığı artırmasının bir başka nedeni de oyunla olan benzerliğidir. "Oyun, ¼ocuđu fiziksel ve ruhsal yđnden geliştiren yaşam okuludur. Karakterin gelişimi ve ¼ocuđun gelecekteki bakış a¼ısını etkilemesi yđn¼nden değeri ¼ok b¼y¼kt¼r.

Oyunu; sanat¼ı seyirci, oyun yazarı, dekorat¼r ve teknisyenin tek br kişide birleştirildiği temel bir dramatik form olarak d¼ř¼nebiliriz. (s. 76)" Ayrıca s¼zl¼ hik¼ye etme tekniği de bir t¼r oyunlaştırmadır.

Kullanılan malzemenin türüne bakılmaksızın yazıda, çizgide, tiyatrodaki yaratıcılığı geliştirmek için yapılması gereken kalıplamalardan uzak durmak ve kısıtlayarak hareket etmemektir. Üretim sırasında hacim (çok sayfa, beklenen görsel, uzunluk) ve tema (çocukların ilgisini çekmeyen konular) gibi sınırlayıcı çalışmalar çocukların yaratıcılığını engelleyecektir. Dönemine göre sürdürülebilir ve serbest, ilgi çekici temaların seçimi, üretilen eserin önyargılı karşılanmaması, farklı malzemelerden hareketle geniş üretim alanı sağlanması çocukların yaratıcılık yeteneğini geliştirecektir. Yaratıcılık; duygu, düşünce ve nesnelere kullanarak üretme eylemidir. Kelimeler, çizgiler, oyun ve nesnelere bu eylemin malzemesini oluşturur.

Kitaptan Alıntılar:

"Çocuklar herhangi bir konuya dair kendilerini sözlü olarak ifade etmeye 4-5 dakikada hazırlanabilirlerken aynı konuya ilişkin (yazılı anlatıma) hazırlık süreleri 15-20 dakikayı bulmuştur. Yazılı konuşmanın yavaşlaması sadece niceliksel değil, aynı zamanda niteliksel değişimlere de neden olur, çünkü yavaşlamanın bir sonucu olarak çocukların yaratıcılığında yeni bir tarz ve daha güçlü bir edebi karakter elde edilir. (s. 65)"

Dergiler ve Duvar Gazeteleri

"Aslında belki de derginin en büyük başarısı, çocuk edebiyatının çocukların hayatında daha etkin olmasını sağlamasıdır. Çocuklar ne yazmalarını gerektiğini anlarlar. Yazmak onlar için anlamlı ve gerekli faaliyet haline gelir. Aynı görevi üstlenen, dergi çalışması kadar etkin olmasa da okul veya sınıf duvar gazetesi oluşturma faaliyeti vardır. Duvar

gazetesi de çocukların yaratıcılığını teşvik eder. (s. 70)”

Çocuğun Yaratıcılığı

Bir çocuğu bir yazar olarak görmek yanlış olmaz. Fakat aynı zamanda çocuğa yapılmış bir haksızlık olur. Böylelikle olgun bir yazarın eserlerine koyduğumuz ölçütleri onun eserlerine de dayatırız. Çocukların yaratıcılığı, tıpkı oynadıkları oyunlar gibi son derece zorunlu bir ihtiyaçtır. En az yetişkinlerin sanat oluşturması kadar önemlidir. (s. 68-69)